

srpanj 2025. | broj 17

Tema broja:
Odabrane teme nasljednog prava

Sadržaj

UVODNA RIJEČ

Uvodna riječ.....	III
-------------------	-----

INTERVJU

Intervju s Nadom Kemec, predsjednicom Hrvatske javnobilježničke komore	1
--	---

TEMA BROJA: ODABRANE TEME NASLJEDNOG PRAVA

<i>Tin Hrgović</i> Pojam ostavine, odricanje od nasljedstva (nasljedničke izjave), nasljednička zajednica i njeno razvrgnuće.....	3
<i>Katarina Rođak</i> Pravni temelji nasljeđivanja i zapreke u stjecanju nasljednog prava.....	5
<i>Eleonora Golome</i> Ugovor o ustupanju nasljednog dijela prije diobe i ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života	9
<i>Veronika Vlahović</i> Ugovor o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju	13
<i>Antonija Stapić</i> Javna oporuka	17
<i>Danijela Blažeković</i> Privatne oporuke.....	19
<i>Isabela Breber</i> Ostavinski postupak.....	23

INTERVJU S KLINIČARIMA

Intervju s kliničarima Bartolom Vukovićem i Danijelom Blažeković	26
--	----

PREGLED RADA U PROTEKLOM RAZDOBLJU

<i>Klara Ivanek</i> Statistički prikaz rada Pravne klinike u zimskom semestru 2024./2025.....	28
<i>Lucija Kraš</i> Prikaz statistike vanjskih klinika u zimskom semestru 2024./2025.	30

PRO BONO

Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Nakladnik:

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Adresa i kontakt Pravne klinike**Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu:**

Palmotićeve ulica 30 (prizemlje), 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska

E - pošta: klinika@pravo.hr

Web: <https://www.pravo.unizg.hr/studenti/pravna-klinika/>

Lektorica:

Ivana Jović, prof.

Dizajn naslovnice:

Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb

Fotografije:

Freepik.com

Grafička priprema i tisak:

Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14

13. GODINA IZLAŽENJA

Časopis izlazi 2 puta godišnje (jednom u semestru)

ISSN 1848-83439

Svi tekstovi i fotografije sadržani u biltenu *Pro Bono* ne smiju se ni na koji način privatno ili poslovno koristiti, reproducirati ili mijenjati, bez prethodnog pisanog dopuštenja.

Uvodna riječ

Uvodna riječ

Ovo izdanje časopisa Pravne klinike posvećeno je jednoj od temeljnih grana građanskog prava – nasljednom pravu. Nasljedno pravo uređuje sudbinu odnosa i imovine nakon smrti neke osobe, odnose među nasljednicima i mogućnosti raspolaganja imovinom za života.

Hamurabijev zakonik određivao je da „ako muškarac umre bez djece – njegova imovina prelazi njegovoj ženi, ako nema ženu – njegovoj braći, a ako nema ni braću – braći njegova oca. Ako muškarac ima djecu – raspodijeliti će se među njima“. Ova su se jednostavna pravila, usmjerena ponajprije na raspodjelu imovine u krugu obitelji, nastavila razvijati u starogrčkom i rimskom pravu, uključujući i novi institut koji prepoznaje volju samog ostavitelja, testament ili oporuku, opisan već u Zakonu dvanaest ploča. Ovi principi i ideje postoje u detaljnijem i razvijenijem obliku i u našim suvremenim pravnim sustavima. U praksi je upravo nasljedno pravo često izvor mnogobrojnih nedoumica i sukoba te mu stoga u ovom izdanju posvećujemo osobitu pozornost.

Uz navedenu problematiku međuljudskih odnosa, sami nasljednopravni instituti mogu biti izrazito složeni i otvoriti mnoga pravna pitanja, uzimajući u obzir različite oblike oporuka, nasljednopravnih ugovora i postupak koji osim suda provode i javni bilježnici. Naši su kliničari stoga odlučili ovu temu približiti čitateljima putem niza članaka koji obrađuju ključne institute nasljednog prava. Očekuju vas tekstovi o odnosima temelja postupaka, zakonu i oporuci te vrstama oporuka – od javne oporuke do različitih oblika privatnih oporuka. Pišemo i o posebnom ostavinskom postupku kojim se odlučuje o ostavini i njezinim nasljednicima, kao i o sastavu ostavine te načinima njezine raspodjele i mogućnosti odricanja. Naglasak samo stavili na nasljednopravne ugovore – ugovor o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, koji u hrvatskoj praksi predstavljaju poseban oblik ugovora, ali i izvor nesporazuma i sudskih postupaka. Očekuje vas i intervju s zamjenicom predsjednice Hrvatske javnobilježničke komore gđom Nadom Kemec, ali i s naših dvoje kliničara, Danijelom Blažeković i Bartolom Vukovićem, u kojem govore o svojem iskustvu u Klinici.

Ugodno čitanje!

Nika Vicković
Urednica časopisa

Intervju: Nada Kemec

Intervju s Nadom Kemec, javnom bilježnicom u Slavanskom Brodu i predsjednicom Hrvatske javnobilježničke komore.

Na početku Vam zahvaljujemo što ste pristali sudjelovati u intervjuu za naš časopis *Pro bono*. Kako smo mi još uvijek studenti, željeli bismo Vas pitati koja su Vaša iskustva iz studentskih dana, što Vam je ostalo u lijepom sjećanju?

Mnogo toga, sve. Iz Slavanskog Broda preselila sam se u Osijek kako bih ondje studirala na Pravnom fakultetu. To je značilo da sam se brzo osamostalila i naučila uz akademske obveze balansirati i neke 'životne' zadatke. U lijepom mi je sjećanju osobito ostalo međusobno pomaganje i zajedničko učenje nas studenata.

Kako je izgledao Vaš profesionalni put te koje biste prednosti rada u uredu javnog bilježnika istaknuli?

Karijeru sam započela kao vježbenica na Trgovačkom sudu u Slavanskom Brodu. Nakon odrađenoga vježbeničkog staža i položenoga pravosudnog ispita radila sam u trgovačkom društvu u osnivanju za toplinarstvo. Nakon što sam završila osnivanje trgovačkog društva, postala sam sutkinja općinskog suda, pa odvjetnica i konačno je slijedio dio karijere u javnom bilježništvu. Svako radno mjesto ima svoje prednosti i mane, za bilježništvo uvijek kažem kako je tajanstveno, ali ima mnogo odgovornosti. Osim toga, obuhvaća jedinstveno široko područje, povezano je s gotovo svim granama građanskog i trgovačkog prava – a u vezi svega toga stranke traže i savjete kako nešto najbolje napraviti. Potrebno je znanje, odlučnost i pristup stranci kako biste mogli razumjeti problem i odrediti koji pravni posao stranka želi sačiniti. Objašnjavanja strankama mogu biti poduža, no predstavljaju veoma važan dio posla.

Javni bilježnici su nepristrani povjerenici stranaka, što znači da su sve stranke jednako važne i valja ispitati njihovu poslovnu sposobnost, shvaćaju li smisao i značaj pravnoga posla za sastavljanje kojega su izrazili potrebu.

Koji su najčešći poslovi koji se izvršavaju u radu javnih bilježnika?

Svi su zapravo jednako predstavljeni. Javni bilježnici obavljaju povjerene poslove suda u nasljednim stvarima koji se tiču ostavine, zatim postupak ovrhe, izvanparnične postupke te izvorno sastavljanje akata i isprava. Mogu istaknuti podatak da je 350 javnih bilježnika u 2024. godini riješilo 60 500 ostavinskih predmeta, što predstavlja znatno rastećenje pravosuđa. Ako ukupan broj ostavinskih predmeta podijelimo s brojem odluka koje je sudac dužan donijeti u jednoj kalendarskoj godini prema Okvirnim mjerilima za rad sudaca, a to je 400 odluka po sucu na godinu, javni bilježnici zamijenili su 151 suca u 2024. godini. Zatim, javni bilježnici su u 2024. godini kao povjerenici općinskog suda proveli postupak u ovršnim postupcima i donijeli rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u 425 671 predmetu.

Ako podijelimo broj predmeta koje su suci dužni riješiti u jednoj kalendarskoj godini s brojem ovrha na temelju vjerodostojne isprave, a to je 4000, vidljivo je da su javni bilježnici zamijenili u ovršnim postupcima 106 sudaca.

S kojim se izazovima susrećete u svom radu?

U našoj profesiji novi propisi znatno utječu i mijenjaju praksu. Europski zakonodavni okvir postaje sve utjecajniji. Uredbe EU-a izravno primjenjive u državama članicama, poput Uredbe o nasljeđivanju, čine znatan dio nacionalnih sustava. Navedena Uredba, primjerice, propisuje kako mjerodavno pravo u nasljednopravnim sporovima s međunarodnim elementom može biti i pravo države ostaviteljeva uobičajenog boravišta. Nadalje, Europska potvrda o nasljeđivanju koja zamjenjuje isprave nacionalnog zakonodavstva predstavlja važan odmak od nacionalnog zakonodavstva pri olakšavanju priznavanja isprava i upisu u zemljišne knjige.

Koje sve uloge javni bilježnici imaju u svezi s nasljednim pravom?

Kao povjerenici suda provode ostavine do trenutka kada su činjenice sporne, u kojem trenutku se spor nastavlja u parničnom postupku pred sudom, ili ako dođe do prigovora o kojemu odlučuje sud. Tijekom nasljednih postupaka javni bilježnici sastavljaju javne oporuke u slučaju ostavitelja koji ne znaju čitati i pisati, no to je rijetko. Nadalje, vodimo proces solemnizacije ugovora o odricanju od nasljedstva koje nije otvoreno i ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života.

Zašto se sklapaju nasljednopravni ugovori, koliko su česti?

Iz zakonskih razloga. Kako bi se za života odredila raspodjela imovine te kako bi se izbjegla sudska

potraživanja i nesuglasice na ostavinskim raspravama. Sklapanje dozvoljenih nasljednih ugovora je u praksi rijetko, ljudi nemaju naviku niti su s njima upoznati. Trebalo bi više publicirati o tome, kako bi se izbjegle nesuglasice i moguće prepirke među srodnicima tijekom ostavinskih rasprava.

Suraduju li javni bilježnici, i kako, sa sudom tijekom ostavinskih postupaka?

Važna zadaća javnih bilježnika jest ona u kojoj djelujemo kao povjerenici suda. Sudovi su generalno preopterećeni te im u znatnoj mjeri pomažemo pri provođenju određenih postupaka – nasljednih i izvanparničnih. Također, važan je element pri rješavanju postupaka brzina. Javni bilježnici relativno brzo djeluju u tom smislu, u propisanom roku od 90 dana.

Koji su najčešći problemi s kojima se javni bilježnici susreću na ostavinskim raspravama?

Problemi su uglavnom vezani uz nedostupnost nasljednika pri pokušajima dostave. Česta je situacija u kojoj je nasljednik u emigraciji, katkada zbog oporuke koja vrijedi dok nije opozvana ili dok nova nije sastavljena nasljednicima postaju osobe koje nisu u kontaktu s članovima obitelji. U tim slučajevima informacije pokušavamo pribaviti uz pomoć Ministarstva unutarnjih poslova. Zatim, susrećemo se s raznim, katkada nerealnim očekivanjima nasljednika koja rezultiraju parničnim postupcima te se posljedično tim očekivanjima bespotrebno opterećuju sudovi.

Pojam ostavine, odricanje od nasljedstva (nasljedničke izjave), nasljednička zajednica i njeno razvrgnuće

TIN HRGOVIĆ

Ostavina je ono što nakon smrti osobe preostaje od položaja koji je ona u tom trenutku zauzimala u pravnim odnosima. Sastoji se od svega što je bilo ostaviteljevo u trenutku njegove smrti, osim onoga što se ne može naslijediti zbog svoje pravne naravi ili po zakonu. (čl. 5. st. 2. ZN-a) Dakle, da bi neka stvar, pravo ili obveza bili u sastavu ostavine, moraju pripadati ostavitelju u trenutku njegove smrti, biti nasljedivi i slobodni za nasljeđivanje. Slobodno za nasljeđivanje je ono što u trenutku ostaviteljeve smrti nitko ne stječe na nekom pravnom temelju različitom od pravnog temelja nasljeđivanja. Primjerice, smrću ostavitelja koji je sklopio ugovor o doživotnom uzdržavanju dio ili svu njegovu imovi-

nu stječe davatelj uzdržavanja, pa onda ta imovina ne ulazi u sastav ostavine, nego pripada stjecatelju. Ostavina se sastoji od ostaviteljevih pravnih dobara i ostaviteljevih dugovanja. Unutar ostaviteljevih pravnih dobara, tj. ostavinske mase, razlikujemo ostaviteljeva imovinska dobra: stvari, subjektivna imovinska prava i entitete koji su slični stvarima (posjed) te ostaviteljeva neimovinska prava (autorско pravo). Ostaviteljeve obveze spadaju u ostaviteljeva dugovanja.

U trenutku ostaviteljeve smrti nasljednik stječe nasljedno pravo i na njega po sili zakona prelazi ostavina umrle osobe, čime postaje njegovo nasljed-

stvo. Nasljednik trajno ostaje nasljednikom ako se ne odrekne svog nasljednog prava (čl. 129. st. 1., 4. ZN-a). Pravo na odricanje od nasljedstva je sporedno pravo koje nastaje zajedno s nasljednim pravom. Ako se nasljednik odrekne svog nasljednog prava, ono prestaje s učinkom *ex tunc*, kao da nikada nije ni stekao to pravo. Nasljedstva se može odreći javno ovjerenom izjavom ili izjavom danom na zapisnik kod suda ili javnog bilježnika do donošenja prvostupanjske odluke. Odricanje vrijedi i za potomke onoga koji se odrekao, ako nije izričito izjavio da se odriče samo u svoje ime (čl. 130. st. 2. ZN-a). Nasljednička izjava je izričito, jednostrano, strogo formalno i neopozivo očitovanje volje osobe želi li ona ili ne želi da joj zbog smrti ostavitelja pripada nasljedno pravo. Nitko nije dužan dati nasljedničku izjavu, ali jednom dana, valjana nasljednička izjava veže nasljednika. Ona može biti pozitivna (izjava o prihvaćanju) ili negativna (izjava o odbijanju). Odricanje od nasljedstva ne može biti djelomično ili pod uvjetom. Odricanje od nasljedstva koje nije otvoreno nema pravnog učinka. Iznimno, potomak koji može samostalno raspolagati svojim pravima može se ugovorom s pretkom odreći nasljedstva koje bi mu pripalo nakon smrti pretka. Isto vrijedi i kad se bračni drug odriče nasljedstva koje bi mu kao bračnom drugu pripalo nakon smrti njegova bračnog druga (čl. 134. st. 1. i 2. ZN-a). Da bi ugovor bio valjan, mora biti u pisanom obliku i ovjeren od strane nadležnog suda, sastavljen u obliku javnobilježničkog akta ili solemniziran kod javnog bilježnika. Takvo odreknuće od nasljedstva može biti učinjeno kao samostalan ugovor o odreknuću od nasljedstva koje nije otvoreno ili kao sastavni dio ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života.

Nasljedničke zajednice su pravne zajednice u kojima su nasljednici zajedničari u smislu zajedničkog vlasništva. To su specifične zajednice svih sunasljednika. Predmet svake nasljedničke zajednice je pojedina stvar, pravo ili slični entitet iz sastava nasljedstva. On pripada svim sunasljednicima-zajedničarima, ali ni jednomu neposredno, nego svakomu od njih pripada udio u nasljedničkoj zajednici. Do utvrđenja koliki dijelovi nasljednog prava pripadaju pojedinim nasljednicima sunasljednici upravljaju i raspolazu svime što čini nasljedstvo po

pravilima po kojima zajednički vlasnici upravljaju i raspolazu stvarima, osim onim što je povjereno na upravljanje izvršitelju oporuke ili skrbniku ostavine (čl. 141. st. 1. ZN-a). Ako je na određenoj nekretnini u zemljišnoj knjizi još uvijek upisan ostavitelj kao vlasnik, tada se smatra da su nasljednici istog u suvlasničkoj zajednici na toj nekretnini. Veličina udjela pojedinog sunasljednika nije određena, ali je određiva. Taj udio određuje se na temelju veličine nasljednog dijela svakog pojedinog suvlasnika. No, udio se naknadno može mijenjati na temelju njihovih pravnih poslova kao što je to ustup nasljednog dijela. Svaki nasljednik može prije diobe prenijeti svoj nasljedni dio, potpuno ili djelomično, samo na sunasljednika (čl. 145. st. 1. ZN-a). Razvrgnuće nasljedničke zajednice može zahtijevati svaki sunasljednik te mu to pravo ne zastarijeva. Ono se može provesti dobrovoljno na temelju sporazuma sunasljednika-zajedničara ili na temelju sudske odluke. Razvrgnućem svaki od zajedničara gubi svoj dotadašnji udio u toj nasljedničkoj zajednici, ali s druge strane stječe neki dio onoga što je bilo predmetom te zajednice ili pak tražbinu na isplatu vrijednosti tog dijela.

Izvori:

1. Zakon o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj: 48/2003., 163/2003., 35/2005., 127/2013., 33/2015. i 14/2019.)
2. Gavella, N., Belaj, V.: *Nasljedno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2008.

Pravni temelji nasljeđivanja i zapreke u stjecanju nasljednog prava

KATARINA ROĐAK

Nasljedno pravo u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15 i 14/19; dalje u tekstu: ZN), a zajamčeno je Ustavom RH (Narodne novine, br. 05/14; dalje u tekstu: Ustav RH) kao gospodarsko i socijalno pravo koje je nepovredivo kao i pravo vlasništva.

Pravni poredak RH usvojio je sustav *ipso iure* stjecanja nasljednog prava umjesto sustava stjecanja akvizicijom, tj. prihvatom nasljednog prava. Prema tom je sustavu potrebno samo ispunjenje objektivnih zakonskih pretpostavki određenih ZN-om, bez dodatnih čina prihvatanja nasljedstva. To znači da osoba postaje nasljednikom u trenutku otvaranja nasljedstva odnosno u času smrti ostavitelja. Nasljednik se, dakako, svog nasljednog prava može odreći, no to odreknuće imat će retroaktivno djelovanje.

Pravni temelj nasljeđivanja je pravna činjenica (ili skup činjenica) koja svojim postojanjem u pogledu

neke osobe ovlašćuje tu osobu da stekne nasljedno pravo te samim time naslijedi ostavitelja. Za pravne temelje prema hrvatskom nasljednom pravu vrijedi načelo *numerus clausus*, tj. načelo zatvorenog broja pravnih temelja nasljeđivanja. Broj pravnih temelja nasljeđivanja ograničen je na dva – zakon i oporuku. ZN isključuje mogućnost nasljeđivanja na temelju ugovora te ga normira kao ništetnog. Također su ništetni ugovori o budućem nasljedstvu, legatu (zapisu) ili sadržaju oporuke. Razlozi za to mnogobrojni su, no svakako najvažniji jest zaštita osoba koje su u bliskoj obiteljskoj vezi s ostaviteljem i osujećivanje ostaviteljeve posljednje volje kao najvažnije komponente oporučnog raspolaganja.

Oporuka je jednostrano, izričito i osobno očitovanje oporučiteljeve posljednje volje usmjereno na raspolaganje *mortis causa* (za slučaj smrti). U našem pravnom poretku vrijedi sloboda oporučivanja kao inačica jednog od temeljnih načela građanskog prava – načela dispozitivnosti. Oporuka, da bi bila

pravna osnova za nasljeđivanje, mora postojati u trenutku smrti ostavitelja i mora biti valjana, tj. ne smije biti ništetna ni poništena. Da bi bila valjana, potrebno je da ostavitelj ima oporučnu sposobnost, a oporučnu sposobnost ima ona osoba koja je sposobna za rasuđivanje i starija je od 16 godina. Također je potrebno da je ostavitelj svoju volju očitovao bez mana volje, tj. slobodno i ozbiljno. Oporuka će biti pobojna ako je ostavitelj načinio oporuku pod prijetnjom, silom, prijevarom ili zato što se nalazio u zabludi. Osim toga potrebno je da je oporuka učinjena u valjanom obliku. Glede oblika razlikujemo redovite i izvanredne oporuke, javne i privatne oporuke te pisane i usmene oporuke. Zakon izričito propisuje koji oblici proizvode valjane pravne učinke te kada se oporuka iznimno može napraviti u drugim oblicima (izvanredni). Zadnja pretpostavka valjanosti oporuke vezana je uz njezin sadržaj koji mora biti moguć i dopušten za raspolaganje za slučaj smrti.

Nasljeđivanje na temelju zakona je stjecanje subjektivnog nasljednog prava zbog ostaviteljeve smrti koje se događa izravno na temelju zakona jer su u trenutku smrti ostavitelja ispunjene pravne činjenice za zakonsko nasljeđivanje. Krug potencijalnih nasljednika određen je ZN-om koji određuje koje obiteljske veze ovlašćuju na stjecanje nasljednog prava. Uređeno je načelom obiteljske pripadnosti uz primjenu načela ograničenog kruga potencijalnih zakonskih nasljednika, načelom uzajamnosti i ravnopravnosti. Zakon propisuje da ostavitelja nasljeđuju svi njegovi potomci, posvojčad i njihovi potomci, bračni i izvanbračni drug, roditelji i posvojitelji ostavitelja, njegova braća i sestre, djedovi, bake i njihovi potomci te ostali predci. Kao nasljednici dolaze u obzir oni koji su s ostaviteljem povezani krvnim srodstvom, građanskim srodstvom te bračnom ili izvanbračnom vezom.

Zakonski nasljedni red određuje hijerarhiju između pravnih temelja nasljeđivanja čime određuje prvenstvo pri stjecanju nasljednog prava pripadni-

cima određenih krugova potencijalnih nasljednika. Drugim riječima, određuje tko od potencijalnih nasljednika ima jači, a tko slabiji pravni temelj za nasljeđivanje te ih razvrstava u pojedine nasljedne redove uz primjenu načela isključivosti (bliži nasljedni red isključuje daljnje nasljedne redove). Odnose unutar pojedinog nasljednog reda uređuju načela konkurencije, predstavljanja i prirastanja. Pravila koja uređuju zakonski nasljedni red vrijede i kod zakonskog i kod nužnog nasljeđivanja. U našem nasljednom pravu zakonski nasljednici razvrstani su u skladu s parentelarnim sustavom prema kojem se srodnici razvrstavaju u skladu s prirodnom građom obitelji.

ZN uređuje četiri nasljedna reda, no mogu postojati i daljnji nasljedni redovi. Pravila nasljednog prava određuju koji od potencijalnih nasljednika ima prednost pri nasljeđivanju unutar pojedinih nasljednih redova. U našem nasljednom pravu primjenjuje se načelo predstavljanja koje određuje tko ima prednost pri nasljeđivanju unutar istog nasljednog reda kada su potencijalni nasljednici međusobno u odnosu predaka i potomaka. U slučajevima kada ne može doći do primjene načela predstavljanja nasljeđivat će se na temelju načela priraštaja kada će nasljedni dio prirasti dijelovima onih koji su u tom nasljednom redu najbliži osobi kojoj je taj dio prvenstveno namijenjen. Prvi nasljedni red obuhvaća sve potomke, posvojčad i njihove potomke te bračnog/izvanbračnog druga (čl. 9. st. 1. ZN-a). Nasljednici prvog nasljednog reda nasljeđuju na jednake dijelove. U drugi nasljedni red ulaze roditelji (posvojitelji), bračni/izvanbračni drug te ostaviteljeva braća i sestre. Kada je bračni/izvanbračni drug ostavitelja jedini nasljednik, on nasljeđuje u drugom nasljednom redu zajedno s roditeljima i ima pravo na jednu polovinu dok drugu polovinu nasljeđuju roditelji ostavitelja (čl. 11. st. 1. ZN-a). Ako je jedan od roditelja ostavitelja umro prije ostavitelja koji nije imao bračnog druga, dio ostavine koji bi pripao tom roditelju da je nadživio ostavitelja nasljeđuju njegova djeca, tj. ostaviteljeva braća i sestre, njegovi unuci, prauunci i daljnji potomci. Također, ako su oba roditelja ostavitelja umrla prije ostavitelja koji nije ostavio bračnog druga, dio ostavine koji bi svakomu od njih pripao da je nadživio ostavitelja nasljeđuju njihova djeca (braća i sestre ostavitelja) te ostali potomci. Glede nasljeđivanja polubraće i polusestara vrijedi pravilo da ostaviteljeva braća i sestre samo po ocu nasljeđuju na jednake dijelove očev dio ostavine te braća i sestre samo po majci nasljeđuju na jednake dijelove majčin dio. Braća i sestre ostavitelja nasljeđuju na jednake dijelove dio koji bi pripao ocu s polubračom i polusestrama s očeve strane. Na jednak način

vrijedi i za polubraću i polusestre po majci (čl. 12. ZN-a). Ako je jedan ostavitelj roditelj umro prije ostavitelja koji nije ostavio bračnog druga, a on nije ostavio nijednog potomka, taj dio ostavine koji bi mu pripao da je nadživio ostavitelja naslijedit će drugi roditelj u skladu s načelom priraštaja (čl. 13. ZN-a). Ako je umro i drugi roditelj, primjenjivat će se ponajprije pravila o nasljeđivanju njegovih potomaka. Ako ih nije imao, prelazi se u treći nasljedni red. U treći spadaju djedovi i bake sa svojim potomcima (čl. 14. st. 1. ZN-a). U četvrtom i daljnjim nasljednim redovima nasljeđuju jedino rodonačelnici odgovarajućeg stupnja, ali ne i njihovi potomci – dakle, u četvrtom nasljednom redu nasljeđuju jedino pradjedovi i prabake (čl. 17. st. 1. ZN-a). Ako u četvrtom nasljednom redu nema potencijalnih nasljednika, na nasljeđivanje će biti pozvani rodonačelnici parentela koji su zakonski nasljednici petog nasljednog reda, zatim oni iz šestog reda itd. (čl. 19. ZN-a). Ako u nijednom nasljednom redu nema potencijalnih nasljednika, ostavina je ošasna te grad ili općina postaje univerzalni sukcesor i zauzima položaj kao da je ostavitelj nasljednik, premda nije riječ o nasljedniku u pravom smislu te riječi.

Pravna ustanova nužnog nasljeđivanja pruža zaštitu osobama koje su u toliko bliskoj vezi s ostaviteljem da ne bi bilo pravedno isključiti ih iz nasljeđivanja. Te su odredbe kogentne naravi te je tim osobama zajamčeno subjektivno pravo na nužni dio, čak i protiv ostaviteljevih raspoložbi. Krug potencijalnih nužnih nasljednika uži je od kruga zakonskih nasljednika. Zakon kao nužne nasljednike navodi potomke, posvojčad i njihove potomke te bračnog druga. Također, nužni su nasljednici i ostaviteljevi roditelji i ostali predci, ali uz uvjet da su trajno nesposobni za rad i da nemaju nužnih sredstava za život. Navedene su osobe nužni nasljednici kada su po zakonskom redu pozvani na nasljeđivanje.

Norme nasljednog prava određuju koliki je nužni dio, tj. veličinu nužnog dijela. Nužni dio potomaka, posvojčadi i njihovih potomaka te bračnog druga

iznosi jednu polovinu, a ostalih jednu trećinu od onog dijela koji bi im pripao da su po zakonskom redu bili pozvani na nasljeđivanje. U slučaju da oporučna raspolaganja prelaze tu zajamčenu granicu, nužni nasljednik ovlašten je pobijati takva raspolaganja kako bi ostvario svoj nužni dio.

No, iako su nužni nasljednici zaštićeni striktnim odredbama nasljednog prava, postoje situacije kada će nužni nasljednici moći biti opravdano iznaslijeđeni. Glede iznaslijeđenja razlikujemo opravdano isključenje nužnih nasljednika i opravdano lišenje nužnog dijela. Isključenje nasljednika (*exhereditatio nota causa*) je kažnjavanje potencijalnog nužnog nasljednika za postupke kojima se ogriješio o ostavitelja te mu se tom ustanovom onemogućuje da naslijedi, pa makar i kao nužni nasljednik. Do toga dolazi iz sljedećih razloga: povreda zakonske ili moralne obveze koja proizlazi iz obiteljskog odnosa prema ostavitelju, ako je namjerno počinio teže kazneno djelo prema njemu ili njegovu bračnom drugu, djetetu ili roditelju, ako je počinio kazneno djelo protiv RH ili protiv međunarodnopravno zaštićenih vrijednosti te ako se odao neradu ili nepoštenom životu. Takvo isključenje može biti djelomično ili potpuno, a da bi bilo valjano, mora biti izričito navedeno u oporuci uz razlog za iznaslijeđivanje. Opravdano lišenje nužnog dijela (*exhereditatio bona mente*) usmjereno je na zaštitu interesa lišenikovih potomaka koji su maloljetni ili nesposobni za rad i nemaju nužnih sredstava za život. Do lišenja nužnog dijela može doći ako je potomak koji ima pravo na nužni dio rasipnik ili je prezadužen, ostavitelj ga u oporuci može izričito lišiti nužnog dijela u korist njegovih potomaka. No to lišenje ostaje valjano samo ako u trenutku otvaranja nasljedstva lišenik ima maloljetno dijete ili unuka od prije umrlog djeteta ili ima punoljetno dijete ili punoljetnog unuka od prije umrlog djeteta koji su nesposobni za rad i nemaju nužnih sredstava za život. Ako u trenutku otvaranja nasljedstva te pretpostavke ne postoje, tada nasljeđuje lišeni nasljednik.

Nedostojnost za nasljeđivanje je relativna nesposobnost za nasljeđivanje koja nastupa po sili zakona bez potrebe za izričitim navođenjem od strane ostavitelja. Nedostojna osoba, iako je inače sposobna biti nositeljem nasljednog prava, neće naslijediti. ZN određuje da je nedostojna osoba za nasljeđivanje (i oporučni i zakonski nasljednik) onaj tko je namjerno usmrtio ostavitelja ili to pokušao, onaj tko je silom, prijetnjom ili prijevarom naveo ostavitelja da načini ili opozove oporuku ili ga je u tome spriječio, onaj tko je uništio, sakrio ili krivotvorio ostaviteljevu oporuku s namjerom da se ista proglasi te onaj tko se teže ogriješio o obvezu uzdržavanja prema ostavitelju prema kojemu je imao zakonsku obvezu uzdržavanja, osoba koja je uskratila nužnu pomoć ili ostavio ostavitelja u prilikama opasnim za život i zdravlje. Nedostojnost se ne odnosi na potomke nedostojnoga te oni nasljeđuju kao da je nedostojni umro prije ostavitelja. Moguć je oprost nedostojnosti koji ostavitelj mora dati u obliku propisanom za valjanost oporuke.

Jedna od pretpostavki stjecanja nasljednog prava jest ta da potencijalni nasljednik ima takav pravni temelj nasljeđivanja da nitko nema jači temelj od njegova. Pravna pravila nasljednog prava uspostavljaju hijerarhiju za slučaj da postoji više potencijalnih nasljednika. Glede odnosa oporuke i

zakona, u pravilu je oporuka jači pravni temelj. Zakonsko nasljeđivanje uređeno je dispozitivnim odredbama, a ostavitelju je dana sloboda oporučnog raspolaganja, što znači da ostavitelj može oporukom odrediti tko će ga naslijediti. Jedino ako ostavitelj nije oporučivao, nasljeđivat će se na temelju zakona. No oporuka nije jača od prisilnih zakonskih odredbi, tj. od ustanove nužnog nasljeđivanja. Stoga će oporuka biti nevaljana u dijelu u kojem vrijeđaju nečiji nužni dio. Moguće je i kumulativno nasljeđivanje na temelju zakona i oporuke. U opsegu u kojem se nasljeđivanje ne odvija na jačem pravnom temelju, odvijat će se na slabijem temelju tako da je moguće da oporučni i zakonski nasljednici budu sunasljednici.

Izvori:

1. Klarić, P., Vedriš, M.: *Gradansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2014.
2. Zakon o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj: 48/2003., 163/2003., 35/2005., 127/2013., 33/2015. i 14/2019.)
3. Ustav Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj: 56/1990., 135/1997., 113/2000., 28/2001., 76/2010. i 05/2014.)

Ugovor o ustupanju nasljednog dijela prije diobe i ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života

ELEONORA GOLOME

Ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života i ugovor o ustupanju nasljednog dijela prije diobe omogućuju nasljednicima da prenesu svoja nasljedna prava ili dijelove imovine na druge osobe. Ugovor o ustupanju nasljednog dijela prije diobe omogućuje prijenos prava isključivo na sunasljednike, čime se osigurava da se raspodjela imovine odvija među ostaviteljevim nasljednicima. S druge strane, ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života omogućuje vlasniku da za svog života odluči o raspodjeli svoje imovine među nasljednicima ili trećim osobama, čime se omogućava veća fleksibilnost i prilagodba osobnim željama. Ova mogućnost prijenosa prava pridonosi boljem upravljanju imovinom i olakšava rješavanje nasljednih odnosa.

Ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života reguliran je Zakonom o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19; dalje u tekstu: ZN). Prema ZN-u, ovim ugovorom predak (najčešće roditelj) može za svog života raspodijeliti dio ili cijelu imovinu svojim potomcima, najčešće svojoj djeci, te na taj način unaprijed odrediti kome će pripasti određeni dijelovi njegove imovine. Takav ugovor omogućava izbjegavanje kasnijih nasljednopravnih postupaka i mogućih sporova među nasljednicima jer se raspodjela imovine obavlja prema želji ostavitelja za njegova života.

ZN-om su propisane pretpostavke za valjanost ugovora. Za valjanost raspodjele potrebno je da su se s

raspodjelom suglasila sva ostaviteljeva djeca i drugi potomci koji su ga prema zakonu pozvani naslijediti (čl. 106. st. 1. ZN-a). Ugovor o ustupu i raspodjeli valjan je ako je sastavljen u pisanom obliku i ovjeren od nadležnog suda ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta ili potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku (čl. 106. st. 2. ZN-a). Prema odluci Županijskog suda u Zagrebu, s obzirom na to da nasljednik tvrdi da je imao dogovor s ostaviteljem o pripadnosti određene nekretnine, no taj dogovor nije bio sklopljen u zakonom propisanoj formi, sud neće obustaviti ostavinski postupak radi upućivanja nasljednika u parnicu. U ovoj situaciji donijet će se rješenje o nasljeđivanju na temelju činjenica utvrđenih javnim ispravama, a nasljedniku će ostati pravo da svoju spornu tvrdnju dokaže u posebnoj parnici. Nadalje, ovlaštene osobe dužne su pročitati ugovor i upozoriti ugovornike na posljedice ugovora (čl. 106. st. 3. ZN-a). Potomak može naknadno dati suglasnost, ali u obliku propisanom za valjanost ugovora (čl. 106. st. 5. ZN-a). Ugovor ostaje valjan ako se nije suglasio potomak koji je umro prije ostavitelja, a nije ostavio potomaka ili se odrekao nasljedstva, ili je isključen iz nasljedstva, ili je nedostojan (čl. 106. st. 5. ZN-a). Ustupom i raspodjelom može biti obuhvaćena samo ustupiteljeva imovina koja postoji u trenutku sklapanja ugovora, bilo cjelokupna ili samo njezin dio, odnosno pojedine ustupiteljeve stvari ili prava (čl. 107. st. 1. ZN-a). Međutim, nije dopušteno predvidjeti raspodjelu buduće imovine, odnosno onih stvari ili prava koje bi ustupitelj mogao steći kasnije; takva bi odredba bila ništava. Kad predaok koji je za života ustupio i raspodijelio svoju imovinu umre, njegovu

ostavinu činit će samo ono što nije bilo obuhvaćeno valjanim ustupom i raspodjelom te ono što je stekao nakon ustupa i raspodjele (čl. 108. st. 1. ZN-a). Imovina koju su potomci već primili ustupom i raspodjelom ne uzima se u obzir prigodom izračuna ukupne vrijednosti ostavine (čl. 108. st. 2. ZN-a). Ako se ustupitelju nakon ustupa i raspodjele rodi dijete ili se pojavi nasljednik koji je bio proglašen nestalim ili umrlim, kao i kada se s ustupom i raspodjelom nije suglasio netko od ustupiteljevih potomaka koji su po zakonu pozvani naslijediti ga, onda se ono što je ustupljeno ostalima smatra darom i s time će se nakon smrti pretka postupati kao s darovima učinjenim nasljednicima (čl. 109. ZN-a). Prigodom ustupa i raspodjele ustupitelj može za sebe i/ili za svog bračnog druga ili za neku drugu osobu odrediti osnivanje neke osobne služnosti ili stvarnog tereta na svim ili nekim predmetima ustupanja ili ugovoriti doživotnu rentu u naravi ili novcu, ili doživotno uzdržavanje, ili kakvu drugu nagradu (čl. 110. st. 1. ZN-a). Ako su ova prava osigurana za ustupitelja i njegova bračnog druga zajedno, u slučaju smrti jednoga, na drugoga u cjelini prelaze sva prava sve do njegove smrti, osim ako drukčije nije ugovoreno ili ne proizlazi iz okolnosti slučaja (čl. 110. st. 2. ZN-a). Ako je potrebno da se bračni drug suglasi s ustupom i raspodjelom, ustupitelj može ustupom i raspodjelom obuhvatiti i svog bračnog druga (čl. 111. st. 1. ZN-a). Ako bračni drug ne bude obuhvaćen, ostaje mu pravo na nužni dio (čl. 111. st. 2. ZN-a). Ako bračni drug nije uključen u ustup i raspodjelu imovine, to ne čini ugovor nevaljan. Međutim, pri procjeni vrijednosti nasljedstva, kako bi se odredio nužni dio za nadživjelog bračnog dru-

ga, ono što je ostavitelj prenio svojim potomcima smatra se darom (čl. 111. st. 3. ZN-a). Potomci kojima je ustupitelj prenio svoju imovinu nisu odgovorni za njegove dugove, osim ako je to drukčije dogovoreno u postupku ustupa i raspodjele (čl. 112. st. 1. ZN-a). Vjerovnici ustupitelja imaju pravo osporiti ustup i raspodjelu imovine u slučajevima predviđenima za osporavanje besplatnih pravnih radnji dužnika koje štete interesima vjerovnika (čl. 112. st. 2. ZN-a). U slučaju kada je ustupitelj razdjelio svoju imovinu potomcima, odgovornost za materijalne i pravne nedostatke među potomcima jednaka je onoj koja bi nastala među sunasljednicima nakon prestanka zajedničkog vlasništva. To znači da, ako bi došlo do problema u vezi s nedostacima imovine, potomci će snositi odgovornost jedni prema drugima slično kao sunasljednici u zajedničkom nasljedstvu (čl. 113. ZN-a). Ustupitelj ima pravo opozvati ugovor o ustupu i raspodjeli imovine u određenim situacijama. Ustupitelj može tražiti povrat imovine od određenog potomka ili bračnog druga ako postoje zakonske pretpostavke za opoziv darovanja (čl. 114. st. 1. ZN-a). Također, ustupitelj može opozvati ustup i raspodjelu ako potmak ili bračni drug ne pruža određeno uzdržavanje ili ne ispunjava obvezu podmirenja dugova, ako je takva obveza dogovorena (čl. 114. st. 2. ZN-a). U svim drugim slučajevima neispunjenja ugovornih obveza sud će, uzimajući u obzir važnost obveze za ustupitelja i sve druge okolnosti, odlučiti o tome hoće li ustupitelj imati pravo zahtijevati povrat imovine ili samo ispunjenje obveza (čl. 114. st. 3. ZN-a). Ako potmak ili bračni drug mora vratiti ustupljenu imovinu ustupitelju, oni zadržavaju pravo na svoj nužni dio

nasljedstva nakon ustupiteljeve smrti, pod uvjetom da nisu isključeni iz nasljedstva, da su dostojni nasljedstva i da se nisu odrekli nasljedstva (čl. 115. st. 1. ZN-a). Pri izračunu vrijednosti njihova nužnog dijela, dijelovi imovine koje je ustupitelj prije podijelio drugim potomcima ili bračnom drugu smatrat će se darom (čl. 115. st. 2. ZN-a).

Prijenos nasljednog dijela predstavlja važan pravni postupak u okviru nasljednog prava, kojim nasljednik može prenijeti svoj udio u naslijeđenoj ostavini na drugu osobu, i to još prije nego što dođe do stvarne diobe ostavine. Ovaj postupak reguliran je zakonodavstvom koje osigurava pravnu sigurnost i jasnoću u vezi s prijenosom nasljednih prava. Zakon propisuje stroge uvjete koji moraju biti ispunjeni kako bi prijenos nasljednog dijela bio valjan, čime se štite i prava drugih nasljednika te osigurava pravičan raspored imovine.

Svaki nasljednik ima pravo prenijeti svoj nasljedni dio, u cijelosti ili djelomično, na sunasljednika prije same diobe (čl. 145. st. 1. ZN-a). Međutim, ovaj prijenos nije automatski pravno prihvaćen; kako bi bio valjan, ugovor o prijenosu mora biti sastavljen u pisanom obliku. Osim toga, ugovor mora biti ovjeren ili od suca nadležnog suda, ili sastavljen u obliku javno-bilježničkog akta, ili pak potvrđen od strane javnog bilježnika (čl. 145. st. 2. ZN-a). Ove mjere osiguravaju da su prava svih uključenih stranaka jasno definirana i zaštićena, a ugovorne strane obaviještene o pravnim posljedicama svojih postupaka. Ovlaštene osobe, kao što su sudac ili javni bilježnik, imaju dužnost pročitati ugovor i upozoriti stranke na posljedice koje prijenos nasljednog dijela može imati (čl.

145. st. 3. ZN-a). Ovaj je korak važan jer osigurava da su sve strane svjesne svih pravnih i financijskih implikacija koje prijenos može donijeti. Zakon također specificira situaciju u kojoj nasljednik sklapa ugovor o prijenosu nasljednog dijela s osobom koja nije nasljednik. U tom slučaju ugovor ne daje suugovorniku pravo na nasljedni dio prije same diobe, već samo obvezuje nasljednika da suugovorniku preda dogovoreni dio imovine nakon završene diobe. Ova regulacija sprječava da suugovornik stekne prava na nasljedni dio dok stvarna dioba imovine nije izvršena, čime se sprječavaju moguće nesuglasice i pravne komplikacije (čl. 145. st. 4. ZN-a).

Prijenos nasljednog dijela je pravno reguliran postupak koji omogućava nasljednicima fleksibilnost u raspodjeli naslijeđene imovine prije diobe. Ipak, kako bi takvi prijenosi imali pravnu snagu, nužno je poštovati određene zakonske uvjete i formalnosti. Zakon osigurava pravnu sigurnost svih strana uključujući nasljednike, sunasljednike i suugovornike te jasno definira prava i obveze koji proizlaze iz takvih ugovora. Time se sprječavaju eventualne pravne nesuglasice i osigurava pravično postupanje prema svim nasljednicima.

Ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života i ugovor o ustupanju nasljednog dijela prije diobe predstavljaju važna pravna sredstva za raspodjelu imovine unutar obitelji, koja omogućuju fleksibilnost u upravljanju imovinskim pravima. Ugovor o

ustupu i raspodjeli imovine za života omogućava precima da podijele svoju imovinu među potomcima dok su još živi, pod uvjetom da su ispunjeni svi zakonski uvjeti, dok ugovor o prijenosu nasljednog dijela prije diobe omogućuje nasljednicima da prenesu svoj udio na druge osobe unutar nasljedne zajednice. Ovi ugovori, uz odgovarajuće pravne formalnosti, osiguravaju zaštitu prava svih uključenih strana i sprječavaju buduće pravne nesuglasice.

Izvori:

1. Zakon o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj: 48/2003., 163/2003., 35/2005., 127/2013., 33/2015. i 14/2019.)
2. Rješenje Županijskog suda u Zagrebu, poslovni broj Gž 3728/2021-2 od 3. prosinca 2021.

Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju

VERONIKA VLAHOVIĆ

Ugovor o doživotnom uzdržavanju spada u posebne ugovore koji su uređeni Zakonom o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23; dalje u tekstu: ZOO). Ugovor se sklapa između dvije osobe, davatelja uzdržavanja i primatelja uzdržavanja. Davatelj uzdržavanja obvezuje se da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati sve do njegove smrti, a druga strana (primatelj uzdržavanja) izjavljuje da mu daje svu ili dio imovine, s time da je stjecanje stvari i prava odgođeno do smrti primatelja uzdržavanja (čl. 579. st. 1. ZOO-a). Tek nakon smrti primatelja uzdržavanja, davatelj uzdržavanja imaće pravni temelj za stjecanje imovine koju mu je primatelj uzdržavanja dao tijekom života. U ugovoru treba naznačiti što se točno podrazumijeva pod davanjem uzdržavanja, odnosno koji opseg poslova, npr. hranjenje, odlazak u trgovinu za primatelja uzdržavanja, briga o njegovu

zdravstvenom stanju i pružanje pratnje tijekom liječničkih pregleda, kupnja lijekova, plaćanje režija te nakraju snositi pogrebne troškove primatelja uzdržavanja ako su se tako dogovorili. Kao predmet ugovora mogu se pojaviti nekretnine, pokretnine te prenosiva imovinska prava.

Valja naglasiti da je radi zaštite pravne sigurnosti i sprečavanja zlorabe kod ovoga ugovora propisana forma, odnosno da bi ugovor bio valjan i imao učinka, mora biti sastavljen u pisanom obliku te ovjeren od suca nadležnog suda ili potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta (čl. 580. st. 3. ZOO-a). Vidljivo je da postoje dva načina ovjere ugovora, sudski i javnobilježnički. Većina ugovaratelja odlučuje se za javnobilježničku ovjeru zbog dužine postupka pred sudom i obveze plaćanja sudske pristojbe, iako je iznos solemnizacije gotovog ugovora

ili sastavljanja ugovora u obliku javnobilježničkog akta veći od sudskog, jer se iznos određuje prema vrijednosti predmeta ugovora.

Prigodom sklapanja ugovora ovlaštena će osoba provjeriti u Registru ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju broj osoba s kojima davatelj uzdržavanja ima sklopljene ugovore (čl. 580. st. 4. ZOO-a), jer postoji zakonsko ograničenje broja primatelja uzdržavanja s kojima davatelj uzdržavanja može sklopiti ugovor. Davatelj uzdržavanja može imati sklopljene ugovore s najviše tri različita primatelja uzdržavanja. Ovlaštena osoba će pred ugovarateljima pročitati sadržaj ugovora i provjeriti slaže li se primatelj uzdržavanja sa sadržajem i opsegom imovine koju davatelj uzdržavanja nakon njegove smrti treba steći.

S obzirom na to da je kod ugovora o doživotnom uzdržavanju prijenos prava vlasništva odgođen do trenutka smrti primatelja, davatelj do tog trenutka nije ovlašten zahtijevati predaju imovine. No, on je ovlašten predložiti upis zabilježbe postojanja ugovora u odgovarajući upisnik. Ono što može napraviti jest zatražiti upis zabilježbe ugovora u zemljišnu knjigu ako je predmet ugovora nekretnina. To služi kao obavijest svima da je navedena nekretnina predmet ugovora i da je vlasnik nekretnine sklopio ugovor o doživotnom uzdržavanju. Ako je predmet ugovora pokretnina ili neko pravo za koje se vodi kakav javni upisnik, davatelj uzdržavanja ovlašten je zatražiti

zabilježbu ili drugi odgovarajući upis toga ugovora u taj javni upisnik.

Važno je napomenuti da davatelj uzdržavanja poslije smrti primatelja uzdržavanja ne odgovara za njegove dugove, ali može se ugovoriti da će odgovarati za one njegove dugove koji postoje u trenutku sklapanja ugovora određenim vjerovnicima (čl. 582. ZOO-a).

Ugovorne stranke mogu predvidjeti da je moguće ugovor raskinuti, kada je već uzdržavanje počelo, na temelju sporazuma. U slučaju da ugovorne strane žive zajedno, a njihovi se odnosi toliko poremete da zajednički život postane nepodnošljiv, svaka strana može zahtijevati od suda da raskine ugovor (čl. 583. st. 2. ZOO-a) te svaka ugovorna strana ima pravo raskinuti ugovor u slučaju neispunjavanja obveza od strane druge ugovorne strane. U slučaju promijenjenih okolnosti, na ugovor će se primjenjivati opće odredbe ZOO-a o promijenjenim okolnostima. Sud može pravo primatelja uzdržavanja zamijeniti doživotnom rentom, ako je to u interesu obiju strana.

Izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23) propisuju se hitnim svi postupci koji se vode radi izmjene, raskida, utvrđenja ništetnim i radi poništenja ugovora o doživotnom uzdržavanju i ugovora o dosmrtnom uzdržavanju. Ovim

će se izmjenama ubrzati postupci izmjene, raskida, utvrđenja ništetnosti i poništenja ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju.

Ako davatelj uzdržavanja umre prije primatelja uzdržavanja, njegova prava i obveze iz ugovora prenose se na njegova bračnog druga i nasljednike, ali samo uz njihov pristanak. Ako pristanu nastaviti ugovor, ugovorne obveze i prava ostaju nepromijenjeni, osim što se mijenja osoba koja pruža uzdržavanje. U suprotnom, ako ne pristanu na nastavak ugovora o doživotnom uzdržavanju, ugovor se raskida, a oni nemaju pravo na naknadu za prije pruženo uzdržavanje. Nadalje, u slučaju da bračni drug ili potomci davatelja uzdržavanja nisu u mogućnosti preuzeti obveze iz ugovora, imaju pravo od primatelja uzdržavanja tražiti naknadu za pruženo uzdržavanje koje je primatelj primio od pokojnog davatelja. U tom slučaju sud određuje naknadu prema vlastitoj procjeni, uzimajući u obzir financijsko stanje primatelja uzdržavanja i nasljednika koji su bili ovlašteni za nastavak ugovora o doživotnom uzdržavanju.

Ugovor o dosmrtnom uzdržavanju je ugovor kojega sadržaj skoro u potpunosti odgovara ugovoru o doživotnom uzdržavanju, a ono u čemu se ta dva ugovora temeljno razlikuju jest trenutak stjecanja imovine odnosno prava primatelja uzdržavanja. Ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju obvezuje se jedna strana (davatelj uzdržavanja) da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove

smrti, a druga se strana obvezuje da će mu za života prenijeti svu ili samo dio imovine (čl. 586. st.1. ZO-O-a). Davatelj uzdržavanja stječe stvari ili prava koja su predmet ugovora o dosmrtnom uzdržavanju kada mu, na temelju ugovora, te stvari ili ta prava budu preneseni na zakonom predviđeni način stjecanja. Da bi ugovor bio valjan, također mora biti sastavljen u pisanom obliku i ovjeren od suca nadležnog suda ili potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta (čl. 580. st. 3. ZOO-a).

Prigodom sastavljanja ugovora ili njegove ovjere ovlaštena osoba dužna je na razumljiv način objasniti stranama razliku između ugovora o dosmrtnom uzdržavanju i ugovora o doživotnom uzdržavanju te koja su prava i obveze koji proizlaze iz tih ugovora. Upoznat će stranke i s institutom osobnih služnosti te im skrenuti pozornost na njegove prednosti pred ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju. Posebice treba naglasiti i upoznati primatelja uzdržavanja s činjenicom da je na sebe preuzeo obvezu da za svoga života prenese imovinu ili neko pravo na davatelja uzdržavanja. S obzirom na to da se nekretnina prenosi na davatelja uzdržavanja za života primatelja uzdržavanja, ZOO je predvidio mogućnosti da primatelj uzdržavanja osnuje na predmetnoj nekretnini koja će preći u vlasništvo davatelja uzdržavanja pravo osobne služnosti odnosno služnost stanovanja (čl. 587. st. 1. ZOO-a) ili

da se na nekretnini u njegovu korist osnuje stvarni teret uzdržavanja (čl. 587. st. 2. ZOO-a). Propisivanjem odredbi o osnivanju služnosti onemogućuje se zlouporaba ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, odnosno osigurava se da osoba koja traži uzdržavanje može stanovati u nekretnini do svoje smrti. Istodobno s uknjižbom prava vlasništva na temelju ugovora o dosmrtnom uzdržavanju zemljišno-knjižni sud će po službenoj dužnosti uknjižiti pravo služnosti u zemljišnoj knjizi (čl. 587. st. 3. ZOO-a). Razlog zašto je to propisano u ZOO-u na tako detaljan način i s tolikom pozornošću proizlazi iz mnogobrojnih slučajeva u kojima su mahom starije osobe bile prevarene te im je bila „oduzeta“ njihova imovina u zamjenu za neadekvatnu skrb i brigu davatelja uzdržavanja.

Analizom članka 588. ZOO-a može se zaključiti kako zakonodavac različito uređuje posljedice smrti davatelja uzdržavanja u ugovorima o dosmrtnom uzdržavanju u odnosu na ugovore o doživotnom uzdržavanju.

Naime, u slučaju smrti davatelja uzdržavanja kod ugovora o doživotnom uzdržavanju prava i obveze prelaze na bračnog druga i potomke pozvane na nasljeđe, ali samo ako oni na to pristanu. S druge pak strane čl. 588. ZOO-a propisuje da se kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju u slučaju smrti davatelja uzdržavanja prije primatelja uzdržavanja, prava i obveze davatelja uzdržavanja prenose na njegove nasljednike, pod uvjetom da oni pristanu. Dakle,

zakonodavac je kod ugovora o doživotnom uzdržavanju predvidio da prava i obveze prelaze na uži krug osoba bračnog druga i nasljednike, dok je kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju proširio taj krug na sve nasljednike, uključujući one koji nasljeđuju na temelju zakona i na temelju oporuke. Zaključno, stjecanje prava i obveza iz ovih ugovora od strane nasljednika nije automatsko kao kod univerzalnih pravnih sljednika, već se ostvaruje samo ako nasljednici na to pristanu. U oba slučaja, u nedostatku pristanka nasljednika, ugovor se raskida.

U nedostatku odgovarajućih odredbi kojima se uređuje ugovor o dosmrtnom uzdržavanju, primjenjivati će se odredbe kojima je uređen ugovor o doživotnom uzdržavanju.

Svrha je ovih ugovora osigurati osobama starije životne dobi, nemoćnim i bolesnim osobama odgovarajuće uzdržavanje od strane druge osobe, koja zauzvrat stječe njihovu imovinu ili njezin dio. Obje vrste ugovora imaju izniman društveni i pravni značaj.

Izvori:

1. Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“, broj: 35/2005., 41/2008., 125/2011., 78/2015., 29/2018., 126/2021., 114/2022., 156/2022. i 155/2023.)
2. Klarić, P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2014.

Javna Oporuka

ANTONIJA STAPIĆ

Javna oporuka je oporuka sastavljena uz sudjelovanje javnih tijela. Ova vrsta oporuke je redoviti, javni i pisani oblik oporuke. Prema Zakonu o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19; dalje u tekstu: ZN), svatko je ovlašten na valjano oporučivanje u obliku javne oporuke. Međutim, osoba koja ne može ili ne zna čitati ili se ne može potpisati može u redovitim okolnostima oporučivati samo u obliku javne oporuke (čl. 32. st. 1. ZN-a). Za sastavljanje javnih oporuka prema ZN-u ograničen je krug ovlaštenih osoba, prema njemu u Republici Hrvatskoj na oporučiteljev zahtjev oporuku sastavlja sudac općinskog suda, sudski savjetnik u općinskom sudu ili javni bilježnik. Također, u inozemstvu su za sastavljanje oporuka hrvatskih državljana ovlašteni konzularni odnosno diplomatsko-konzularni predstavnici Republike Hrvatske (čl. 32. st. 2. ZN-a).

Ovlaštena osoba na zahtjev oporučitelja sastavlja oporuku prema njegovu kazivanju (čl. 32. st. 3. ZN-a). Nakon toga ovlaštena osoba pročitat će sastavljenu oporuku oporučitelju, objasniti mu pravne

posljedice oporučnog raspolaganja i dati mu da ju pred njom vlastoručno potpiše (čl. 32. st. 4. ZN-a). Time se postiže jasnije i nedvojbeno izražavanje oporučiteljeve posljednje volje te se smanjuje mogućnost kasnijega krivog tumačenja. U slučaju da oporučitelj nije u stanju potpisati oporuku, navest će razloge ovlaštenoj osobi koja će to posebno zabilježiti. Oporučitelj može zatražiti od neke druge osobe da ga potpiše na oporuci (čl. 32. st. 6. ZN-a).

Nakon što je sastavljena, oporuka se evidentira u Hrvatski upisnik oporuka, koji vodi Hrvatska javnobilježnička komora u skladu s Pravilnikom o Hrvatskim upisnikom oporuka (Narodne novine, br. 135/03). Hrvatski upisnik oporuka javni je upisnik osnovan 2003. godine sa svrhom registriranja postojanja oporuka pojedinog oporučitelja. Upis oporuke nije pretpostavka njene valjanosti. Registar je uveden kao jamstvo zaštite i izvršavanja posljednje volje oporučitelja, a javnim bilježnicima koji vode ostavinske postupke u prvom stupnju po službenoj dužnosti olakšava uvid u Hrvatski upisnik oporuka pri vođenju pojedine ostavinske rasprave. Samim

tim smanjuje se mogućnost da oporučiteljeva posljednja volja prođe nezapaženo prigodom vođenja ostavinskog postupka.

Prema čl. 36. ZN-a ništetne su oporučne odredbe kojima se raspolaže u korist osobe koja je oporuku sastavila, svjedocima pri njezinu sastavljanju, njihovim bračnim drugovima, njihovim predcima ili potomcima, njihovim srođnicima u pobočnoj lozi do zaključenog četvrtog stupnja srodstva i bračnim drugovima svih tih osoba.

Sastavljenu oporuku oporučitelj može sam čuvati ili je dati na čuvanje bilo kojoj drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi. Također, može je deponirati na općinskom sudu, u diplomatsko-konzularnom predstavništvu RH ili kod javnog bilježnika, koji su je dužni primiti na čuvanje bez obzira na to tko je oporuku sastavio te pritom postupati po pravilima ZN-a (čl. 34. st. 2. ZN-a). Davanjem oporuke na čuvanje oporučitelj dodatno štiti i uklanja mogućnost njezine zlouporabe nakon svoje smrti. Postoji mogućnost opoziva oporuke, i to na tri načina: izravno, davanjem izjave o opozivu oporuke u jed-

nom od za to predviđenih oblika odnosno načina; konkludentno, uništenjem oporuke; neizravno, osoba može napisati novu oporuku u kojoj će se ista imovina raspodijeliti ili na drugi način ili drugim osobama, što za sobom povlači neizravan opoziv prijašnje oporuke.

Izvori:

1. Zakon o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj: 48/2003., 163/2003., 35/2005., 127/2013., 33/2015. i 14/2019.)
2. Stranice ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne tranzicije, <https://mpudt.gov.hr/o-ministarstvu/ustrojstvo-6300/uprava-za-organizaciju-pravosudja-6303/pravosudni-sustav-11207/javnobiljeznicka-sluzba/posebni-javnobiljeznicki-poslovi/poslovi-nasljednog-prava/11595>
3. <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/hrvatski-upisnik-oporuka-24907>
4. Pravilnik o Hrvatskim upisnikom oporuka („Narodne novine“, broj: 135/2003.)

Privatne oporuke

DANIJELA BLAŽEKović

Oporuka je jednostrani pravni posao, dakle izjava posljednje volje kojom neka osoba raspolaže svojom imovinom ili dijelom imovine za slučaj smrti, regulirana odredbama Zakona o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 123/13, 33/15, 14/19; dalje u tekstu: ZN). Oporuku može napraviti svaka osoba sposobna za rasuđivanje koja je navršila 16 godina. Valjana je samo ona oporuka koja je napravljena u obliku utvrđenom zakonom te uz pretpostavke predviđene zakonom.

Oporuka je važan dokument jer omogućuje ostavitelju da utječe na raspodjelu svoje imovine nakon smrti. Ako osoba umre bez oporuke, njezina će se imovina dijeliti u skladu s odredbama zakona. Tako se može dogoditi da se imovina rasporedi na način koji nije u skladu s posljednjom voljom ostavitelja. Također, oporuka može pomoći u izbjegavanju sukoba među nasljednicima i olakšati proces nasljeđivanja. Oporuka također može sadržavati odredbe o skrbi za maloljetnu djecu, imenovanje skrbnika za osobe s invaliditetom ili određivanje izvršitelja oporuke.

ZN razlikuje više oblika oporuka, i to: *privatnu oporuku*, *javnu oporuku* i *oporuku u izvanrednim okolnostima* odnosno usmenu oporuku izjavljenu pred dva svjedoka. U ovom članku razjasnit ćemo što su to privatne oporuke.

Privatne oporuke su oporuke koje su sastavljene bez sudjelovanja državnih tijela ili javnih bilježnika. U privatne oporuke spadaju *vlastoručna oporuka* i *pisana oporuka pred svjedocima*.

VLASTORUČNA (HOLOGRAFSKA) OPORUKA

Vlastoručna oporuka valjana je ako ju je oporučitelj vlastoručno napisao i potpisao (čl. 30. ZN-a). Dakle, potrebna su dva elementa: *vlastoručno napisana* i *potpisana*, dok se pritom pretpostavlja da oporučitelj zna čitati i pisati. Ako jedan od ta dva elementa izostane, oporuka neće biti valjana. Dakle, oporuke napisane putem računala ili, danas malo vjerojatno, pisaćeg stroja odnosno potpisane

pečatom nevaljane su jer nije udovoljeno uvjetu vlastoručnosti. Mnogobrojna nam sudska praksa olakšava u pogledu niza pitanja vezanih uz sastavljanje vlastoručne oporuke pa je tako valjana oporuka potpisana samo imenom ili prezimenom, pa čak i općepoznatim nadimkom ili pseudonimom, ako se iz sadržaja vlastoručne oporuke može sa sigurnošću utvrditi osoba oporučitelja. Nadalje, oporuka ne mora biti napisana na službenom jeziku i nije nužno da u svom naslovu sadrži naslov s oznakom „oporuka“.

Međutim, istim je člankom ostavljeno na volju oporučitelju hoće li u oporuci naznačiti mjesto i datum kada je sastavljena, na što ZN upozorava kao koristan sastojak oporuke. Zakon time želi naglasiti olakšanje dokazivanja o postojanju i valjanosti oporuke, odnosno ako postoji više oporuka, lakše je dokazati koja je posljednja i važeća.

Vlastoručna oporuka ne mora biti napisana na jednom listu papira, ali bilo bi korisno, ako postoji više listova, da oporučitelj potpiše svaki list i da se stranice oporuke označe brojevima. Potpis mora biti stavljen na kraju oporuke jer se tako potvrđuje da sadržaj iznad potpisa predstavlja posljednju volju oporučitelja. Trebalo bi paziti da je iz vlastoručne oporuke jasno vidljiv identitet oporučitelja i identitet nasljednika, da je potpisana čitkim potpisom i da se na nesumnjiv način može utvrditi volja oporučitelja jer će se tako spriječiti njezina nevaljanost.

PISANA OPORUKA PRED SVJEDOCIMA

ZN također uređuje još jednu vrstu privatne oporuke, a to je pisana oporuka pred svjedocima. Oporučitelj koji zna i može čitati i pisati može sastaviti oporuku odnosno izjaviti pred dva istodobno nazočna svjedoka da je to njegova oporuka te je pred njima i potpisati (čl. 31. ZN-a). Ovdje nije važno da je riječ o vlastoručno napisanoj oporuci, odnosno nije važno tko je oporuku sastavio. Za valjanost ove oporuke potrebno je samo da postoji *izjava oporučitelja pred dva svjedoka da je riječ o njegovoj oporuci* te da ju *pred njima i potpiše* i naravno *da je riječ o oporučitelju koji zna i može čitati i pisati*. Osobe koje zbog fizičkih nedostataka ne mogu potpisati ili pročitati oporuku ne mogu se koristiti tim oblikom oporuke.

Svjedoci oporuke mogu biti samo punoljetne osobe koje znaju čitati i pisati i kojima nije oduzeta poslovna sposobnost te ne smiju biti oporučiteljevi potomci, njegova posvojčad i njihovi potomci, njegovi predci i posvojitelji, bračni drugovi svih tih osoba, a naravno ni oporučiteljev bračni drug. Svjedocima može, ali i ne mora biti poznat sadržaj oporuke jer oni moraju, u slučaju potrebe, posvjedočiti da je oporučitelj potpisao oporuku i da je pritom naveo da je to njegova oporuka i, kao što je već spomenuto, obvezno moraju biti istodobno prisutni potpisivanju oporuke. ZN ne navodi izričito izvanbrač-

nog druga kao osobu koja ne može biti svjedok pri sastavljanju pisane oporuke pred svjedocima, međutim, kako su bračni i izvanbračni drugovi izjednačeni u pogledu prava nasljeđivanja, svakako je za valjanost oporuke sigurnije da izvanbračni drug nije svjedok pisane oporuke pred svjedocima. Sudska je praksa zauzela stajalište da sastavljač oporuke može biti među ostalim i nasljednik ili svjedok pisane oporuke pred svjedocima.

Istim je člankom ZN propisao da se svjedoci potpisuju na oporuci, a ostavio je na volju oporučitelju da unese i njihovo svojstvo svjedoka kao i druge okolnosti koje bi mogle biti korisne njihovu lakšem pronalaženju. Oporuka će biti pobojna ako jedan svjedok potpiše oporuku naknadno, a ne istodobno s oporučiteljem i drugim svjedokom.

Potpis oporučitelja na vlastoručnoj oporuci i pisanoj oporuci pred svjedocima nije potrebno ovjeravati kod javnog bilježnika, a također nije potrebno ovjeravati potpise svjedoka na pisanoj oporuci pred svjedocima, ali je svakako preporučljivo, kako je prije navedeno, dosljedno se pridržavati pravila o formi navedenih oporuka, koja su propisana ZN-om.

USMENA OPORUKA

Usmena oporuka, kao jednostran i strogo osobni pravni posao, vrsta je privatne oporuke kojom ostavitelj u *izvanrednim okolnostima* usmeno raspolaze

svojom imovinom za slučaj smrti pred *dva istodobno nazočna svjedoka* (čl. 37. st. 1. ZN-a). Iako ZN ne definira pojam izvanrednih okolnosti, tijekom vremena su se u sudskoj praksi stvorili mjerodavni kriteriji procjene izvanrednih okolnosti. Sud izvanredne okolnosti definira kao *sve okolnosti objektivne i subjektivne prirode zbog kojih oporučitelj nije mogao napraviti pismenu oporuku, a ne postoje takve prilike kad je to za oporučitelja bilo lakše i jednostavnije nego sastaviti pismenu oporuku*. Takve okolnosti moraju postojati u vrijeme kad je oporučitelj učinio izjavu posljednje volje jasno i određeno pred svjedocima. Jasno je da je upravo kod ovakve vrste oporuke postojao najveći broj parnica vezanih uz valjanost takvog raspolaganja, kao i dvojbe koje su se pojavile u sudskoj praksi u vezi s dokazivanjem postojanja i samom valjanosti. Ovakav oblik oporuke iznimka je od pravila da je ostavitelj dužan raspolagati svojom imovinom za slučaj smrti u pisanom obliku.

Svjedoci usmene oporuke, kao i kod pisane oporuke, moraju biti punoljetne osobe s poslovnom sposobnošću, no za razliku od pisane oporuke, kod ovog oblika oporuke ne zahtijeva se da svjedoci znaju čitati i pisati (čl. 38. ZN-a). Osnovno je pravilo da svjedoci ne smiju biti osobe kojima oporučitelj nešto ostavlja, kao ni njihovi srodnici, odnosno bračni drugovi, njihovi predci i potomci te njihovi srodnici u pobočnoj lozi zaključno do če-

tvrtog stupnja srodstva ni bračni drugovi svih tih osoba (čl. 40. ZN-a). Njihova je dužnost bez odgode napisati sadržaj oporučiteljeva očitovanja i što prije to predati sudu ili javnom bilježniku iznoseći kada, gdje i u kojim prilikama je oporučitelj očitovao svoju posljednju volju. Propust svjedoka da to učini neće dovesti do nevaljanosti takvog oblika raspolaganja, no može dovesti do poteškoća u dokazivanju postojanja i valjanosti oporuke (čl. 39. ZN-a).

Zakonodavac je, zbog izvanrednih okolnosti u kojima ovakva oporuka može biti sačinjena, ograničio valjanost takve oporuke rokom. Tako usmena oporuka prestaje vrijediti protekom *30 dana od prestanka izvanrednih okolnosti* u kojima je napravljena (čl. 37. st. 2. ZN-a). No, ona prestaje vrijediti jedino u slučaju kad oporučitelj ne umre u roku od 30 dana od prestanka izvanrednih okolnosti, a ako je umro tijekom trajanja izvanrednih okolnosti ili u roku od 30 dana od prestanka tih okolnosti, njegova je oporuka valjana.

PREDAJA OPORUKE NA ČUVANJE

Oporučitelj može čuvati privatnu oporuku *sam* ili je povjeriti na čuvanje *drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi*, a može je predati na čuvanje *sudu ili javnom bilježniku* odnosno, ako se nalazi u inozemstvu, može je predati na čuvanje *konzularnom odnosno diplomatsko-konzularnom predstavništvu Republike Hrvatske* i evidentirati je u *Hrvatskom upi-*

sniku oporuka (dalje u tekstu: HUO) (čl. 34. ZN-a). Pravilnikom o Hrvatskom upisniku oporuka (NN 91/19; dalje u tekstu: Pravilnik) propisano je da se u HUO-u evidentiraju privatne i javne oporuke (čl. 2.). HUO dozvoljava izmjene evidentiranih oporuka (čl. 13. Pravilnika).

Izvori:

1. Belaj, V., Gavella N.: *Nasljedno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2008.
2. Zakon o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj: 48/2003., 163/2003., 35/2005., 123/2013., 33/2015. i 14/2019.)
3. Pravilnik o Hrvatskom upisniku oporuka, Narodne novine, br. 91/2019.
4. presuda Županijskog suda u Varaždinu, poslovni broj Gž 761/2020-3 od 12. listopada 2020.
5. presuda Županijskog suda u Splitu, poslovni broj Gž 2001/2018-2 od 21. studenoga 2019.
6. odluka Ustavnoga suda Republike Hrvatske, broj U-III/1357/2014 od 28. listopada 2015.
7. <https://gov.hr/hr/oporuka/764?lang=hr>
8. <https://www.odvjetnik-strniscak.hr/strucni-clanci/oporuka-i-sto-trebate-znati-o-oporucnom-nasljedicivanju/>

Ostavinski postupak

ISABELA BREBER

Ostavinski postupak uređen je Zakonom o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19; dalje u tekstu: ZN). U ostavinskom postupku utvrđuje se tko su ostaviteljevi nasljednici, što čini ostaviteljevu ostavinu te koja još prava glede ostavine pripadaju nasljednicima, zapisovnicima i drugim osobama (čl. 174. ZN-a). Ostavinski postupak je izvanparnični postupak. Ako ZN-om nije drukčije određeno, u ostavinskom postupku na odgovarajući se način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23) (čl. 175. st. 1. i 2. ZN-a).

POKRETANJE OSTAVINSKOG POSTUPKA I PROVOĐENJE OSTAVINSKE RASPRAVE

Ostavinski se postupak pokreće po službenoj dužnosti kad sud primi smrtovnicu ili izvadak iz matice umrlih, odnosno s njima izjednačenu ispravu

(čl. 210. ZN-a). U prvom se stupnju provodi pred općinskim sudom odnosno pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda (čl. 176. st. 1. ZN-a). Ostavinska rasprava se po službenoj dužnosti provodi samo kada se u ostavini nalaze nekretnine ili prava izjednačena s nekretninama i u pravilu ostavinske rasprave provode javni bilježnici kao povjerenici suda.

Za ostavinski postupak mjesno je nadležan sud na području kojega je ostavitelj u vrijeme smrti imao prebivalište (ostavinski sud). Ako ostavitelj u vrijeme smrti nije imao prebivalište u Republici Hrvatskoj, za ostavinski postupak mjesno je nadležan sud na području kojega je ostavitelj u to vrijeme imao boravište. Ako ostavitelj u vrijeme smrti nije imao ni prebivalište ni boravište u Republici Hrvatskoj, mjesno je nadležan sud na području kojega se nalazi pretežni dio njegove ostavine u Republici Hrvatskoj (čl. 177. st. 1. – 3. ZN-a). Tijekom cijeloga postupka sud će paziti da prava stranaka budu što prije utvrđena i osigurana. Sud je dužan osobito paziti da se zaštite i ostvare prava osoba koje se zbog malodobnosti, duševne bolesti ili drugih okolnosti

nisu sposobne brinuti o svojim pravima i interesima. U ostavinskom postupku javnost je isključena (čl. 180. st. 1. – 3. ZN-a).

RJEŠENJE O NASLJEĐIVANJU

Sud, odnosno javni bilježnik, donosi odluku na temelju rezultata cjelokupne rasprave (čl. 181. st. 1. ZN-a). Odluke se u postupku donose u obliku rješenja (čl. 184. st. 1. ZN-a). Ako zakonom određena pitanja javni bilježnik nije ovlašten raspraviti na ostavinskoj raspravi, uputit će stranku u parnicu i prekinuti postupak do okončanja parnice (na primjer ako je sporan sastav ostavine). Rješenjem o nasljeđivanju sud utvrđuje tko je ostaviteljevom smrću postao njegov nasljednik i koja su prava time stekle i druge osobe.

Rješenje o nasljeđivanju sadržava:

1. prezime i ime ostavitelja, njegov osobni identifikacijski broj, ime jednoga od njegovih roditelja, datum rođenja, državljanstvo te za osobe umrle u braku i njihovo prezime koje su imale prije sklapanja braka,
2. oznaku nekretnina s podacima iz zemljišnih knjiga potrebnima za upis, kao i oznaku pokretnih stvari i drugih prava za koja je sud utvrdio da ulaze u ostavinu,
3. prezime i ime nasljednika, njegov osobni identifikacijski broj, njegovo prebivalište, odnos nasljednika prema ostavitelju, nasljeđuje li ga kao

zakonski ili oporučni nasljednik, a ako ima više nasljednika, i nasljedni dio svakoga pojedinog nasljednika izražen razlomkom,

4. podatke o tome je li i kako nasljednikovo pravo uvjetovano, oročeno ili opterećeno nalogom, odnosno inače ograničeno ili opterećeno i u čiju korist,
5. prezime i ime, osobni identifikacijski broj i prebivalište osoba kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine s točnom oznakom toga prava (čl. 226. st. 1. i 2. ZN-a).

Rješenje o nasljeđivanju dostavit će se svim nasljednicima i zapisovnicima, kao i osobama koje su tijekom postupka istaknule zahtjev za nasljedstvo. Pravomoćno rješenje o nasljeđivanju dostavit će se nadležnom poreznom tijelu i nadležnom zemljišnoknjižnom sudu najkasnije u roku od 15 dana nakon isteka mjeseca u kojem je rješenje postalo pravomoćno (čl. 227. st. 1. – 2. ZN-a). Smatra se da je pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju utvrđeno što je u sastavu ostavine, tko je ostaviteljev nasljednik, koliki mu nasljedni dio pripada, je li mu nasljedno pravo ograničeno ili opterećeno i kako, te postoje li kakva prava na zapise i koja. Isto vrijedi i za djelomično rješenje o nasljeđivanju glede onoga što je njima utvrđeno (čl. 232. st. 1. ZN-a).

U rješenju o nasljeđivanju sud će odrediti da se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju provedu

u zemljišnoj knjizi potrebni upisi u skladu s pravilima zemljišnoknjižnog prava. U rješenju o nasljeđivanju sud će odrediti da se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju ovlaštenim osobama predaju pokretne stvari koje su pohranjene kod suda, javnog bilježnika ili po njihovu nalogu kod treće osobe. Ako je oporukom nasljedniku naloženo ispunjenje ili osiguranje obveza u korist osoba koje se nisu sposobne same brinuti o svojim pravima i interesima, ili radi ostvarenja neke općekorisne svrhe, sud će odrediti nužne mjere osiguranja (čl. 228. st. 1. – 3. ZN-a).

Protiv rješenja koje je kao povjerenik suda u ostavinskom postupku donio javni bilježnik dopušten je prigovor u roku od osam dana od dana dostave rješenja strankama (čl. 185. ZN-a). Prigovor se dostavlja javnom bilježniku koji ga je dužan bez odgode zajedno sa spisom dostaviti nadležnom općinskom sudu (čl. 186. st. 1. ZN-a). Protiv rješenja prvostupanjskog suda dopuštena je žalba, ako ZN-om nije drukčije određeno. Žalba se podnosi u roku od 15 dana od dostave prvostupanjskoga rješenja (čl. 188. st. 1. – 2. ZN-a).

NAKNADNO PRONAĐENA IMOVINA/OSTAVINA

Ako se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju pronađe imovina koja nije obuhvaćena tim rješenjem, sud neće ponovno provoditi ostavinsku raspravu, nego će tu imovinu novim rješenjem rasporediti

na temelju prije donesenog rješenja o nasljeđivanju, osim ako se neki od nasljednika odrekao nasljedstva ili svoj nasljedni dio ustupio sunasljedniku. Ako se prije nije vodila ostavinska rasprava, sud će je po službenoj dužnosti provesti samo ako su pronađene nekretnine ili s njima izjednačena prava. Ako se prije nije vodila ostavinska rasprava, a pronađene su pokretnine ili s njima izjednačena prava, sud će provesti ostavinsku raspravu samo na zahtjev zainteresiranih osoba (čl. 234. st. 1. – 3. ZN-a).

Izvori:

1. Zakon o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj: 48/2003., 163/2003., 35/2005., 127/2013., 33/2015. i 14/2019.)
2. <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/ostavinski-postupak-18324>

Intervju s kliničarima Bartolom Vukovićem i Danijelom Blažeković

Kako ste saznali za Pravnu kliniku, što vas je motiviralo na prijavu?

Bartol: Za Pravnu kliniku saznao sam preko prijateljice koja je već bila u klinici i putem društvenih mreža klinike. Prijateljica mi je pričala o načinu rada klinike, vanjskim klinikama i zajedničkim druženjima, a onda sam na društvenim mrežama vidio slike i odlučio prijaviti se. Klinika je jedna od rijetkih prigoda na našem fakultetu kojom stječemo uvid u praksu i stvarne slučajeve, što je korisno za budućnost, kao i nova prijateljstva i zajednička druženja.

Danijela: Za Pravnu kliniku saznala sam na drugoj godini fakulteta. Kako kažu: „Preporuka zlata vrijedi.“ Tako je bilo i u mojem slučaju. Kolegica je bila kliničarka i imala samo riječi hvale za oblik praktične nastave kakav nudi Pravna klinika. Oduševilo me njezino iskustvo i odlučila sam prijaviti se za volontiranje u klinici sljedeće godine, kada steknem određeno znanje u području građanskog materijalnog i kaznenog procesnog prava.

Koja je vaša pozicija unutar Klinike, kako izgleda jedan dan kliničara/studentskog mentora?

Bartol: Ja sam kliničar. To znači da jednom u dva tjedna moram doći na dežurstvo. Na dežurstvu obično imamo tri intervjuja tijekom kojih uzimamo podatke stranaka, zapisujemo činjenično stanje njihovog problema i sastavljamo pitanja odgovori na koja će im najviše pomoći. Predmet se potom upisuje u naš sustav Klinikarij te se dodjeljuje onomu tko ga želi preuzeti. Dužnost je kliničara napisati šest pravnih savjeta u semestru. Osim davanja savjeta, putujemo na dvije ili tri vanjske klinike. Ja sam bio u Puli, Varaždinu, Čakovcu, Novskoj, Karlovcu i Ogulinu.

Danijela: Trenutačno obavljam funkciju studentske mentorice u Grupi za zaštitu i pomoć žrtvama i svjedocima kaznenih djela. Moram priznati da je posao koji obavlja studentski mentor prilično izazovan i odgovoran. Svakoga dana zaprimam pravne savjete i opće pravne informacije svojih kliničara koje moram detaljno provjeriti i prema potrebi

ispraviti, odobriti i poslati akademskom mentoru na finalno odobrenje. Važno je i svakoga dana pratiti rad kliničara, kao i pomoći pri sastavljanju savjeta, biti na raspolaganju u slučaju da imaju pitanja itd. Na dežurstvima studentski mentor osigurava nesmetan rad i usmjerava aktivnosti kliničara.

Koje vam je najdraže iskustvo rada u Klinici?

Bartol: Najdraže iskustvo iz Klinike mi je upoznavanje novih ljudi, zajednička druženja i svaki naš *teambuilding* te zajedničke kave. Kroz kliniku sam upoznao potpuno nove ljude s kojima sam se počeo družiti i izvan nje. Uz to imamo i naš klinički *pubkviz* koji barem jednom u semestru organiziraju administratori, pa se natječemo grupa protiv grupe.

Danijela: U posljednjih pet semestara volontiranja u klinici prikupila sam puno dragih iskustava. Svaki novi semestar u klinici donosi iskustva, kliničare i priče koje na kraju stvore nova najdraža iskustva. Prijateljstva koja sam stekla u klinici svakako spadaju u jedno od njih. Kada bih morala istaknuti jedno – to bi svakako bio rad sa strankama. Slušanje njihovih životnih priča i trud koji je uložen u pružanje pomoći svakako su najdraže iskustvo. Istaknula bih i vanjske klinike koje su mi posebno drage zbog mogućnosti pružanja pomoći strankama koje nisu iz Zagreba.

Koje ste vještine dobili ili razvili sudjelovanjem u radu Klinike?

Bartol: Stekao sam vještinu razgovora sa strankama koje imaju razne probleme, vještinu pravničkog

razmišljanja i nalaženja informacija po raznim zakonima i, najvažnije, vještinu pisanja pravnih savjeta.

Danijela: Mnogo njih. Prije svega, razvila sam snažnu interpersonalnu i komunikacijsku vještinu radom sa strankama kao i empatiju i uvažavanje različitosti, toleranciju i profesionalnost. U klinici je vrlo važno da si timski igrač. Kao studentska mentorica naučila sam vođenje uz prihvaćanje odgovornosti, suradnju i međusobno poštovanje. Slanje raznih e-mailova, sastavljanje pravnih savjeta i općih pravnih informacija pridonijeli su razvoju vještine pisanja koja se u klinici posebno usavršava kao i snalaženje u Wordu.

Što biste istaknuli kao posebnost sudjelovanja u radu Klinike?

Bartol: Cjelokupni doživljaj klinike je poseban. Od komunikacije s kolegama, ali i profesorima i pravnicima koji su naši mentori do stjecanja prakse koja će nam jednoga dana koristiti. Istaknuo bih i odlaske na vanjske klinike koje uvijek završe razgledavanjem grada u kojem se nalazimo.

Danijela: Smatram da je klinika najbolji oblik praktične nastave na fakultetu. Već sam spomenula više-manje sve njezine posebnosti, stjecanje iskustava, vještina i prijateljstava. Klinika pruža mogućnost neprestanog usavršavanja i stjecanja znanja iz mnogih specifičnih pravnih područja. U klinici razgovaraš sa strankama i pružaš savjete s obzirom na stvarne probleme s kojima se one nose. Ono što je čini posebnom njezin je ljudski aspekt. Iznimno je zadovoljstvo biti dio kolektiva koji ne-sebično pruža pomoć društvu.

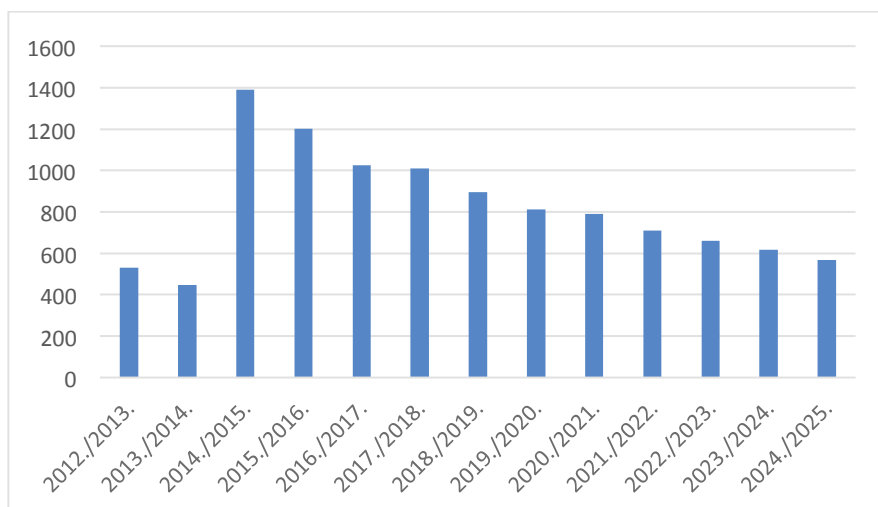
Statistički prikaz rada Pravne klinike u zimskom semestru 2024./2025.

KLARA IVANEK

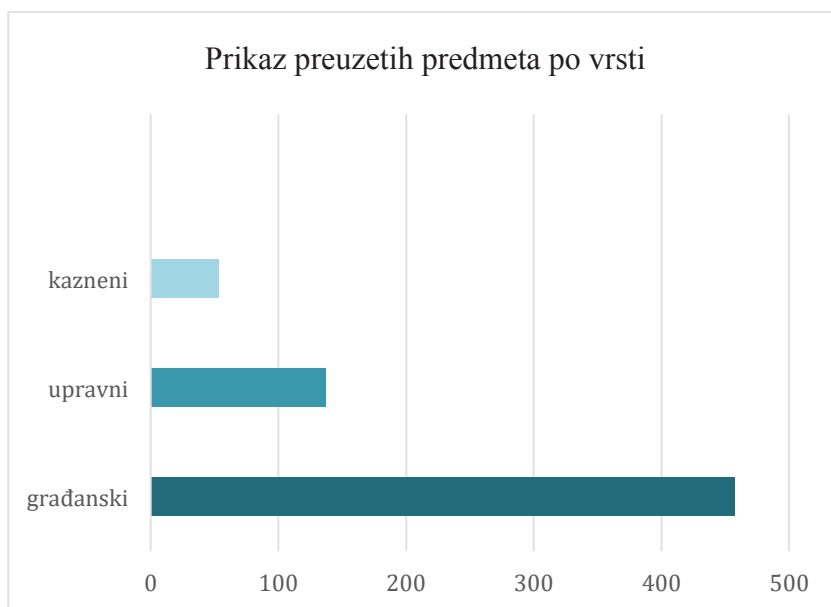
U zimskom semestru akademske godine 2024./2025. Pravna klinika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu zaprimila je ukupno 568 predmeta, od kojih je zatvoreno njih 407. U odnosu na ukupan broj zaprimljenih predmeta u zimskom semestru prethodne godine, kada je zaprimljeno 647 predmeta, uočen je pad broja predmeta, najviše zbog toga što se radi povećanja kvalitete i brzine pružanja pravne pomoći uvelo ograničenje pri preuzimanju broja stranaka. Primjerice, Pravna klinika je dužna odbiti zahtjev za besplatnu pravnu pomoć koju uputi stranka s previsokim imovinskim cenzusom ili koja u konkretnom postupku ima angažiranog odvjetnika. U Klinici je volontiralo ukupno 68 studenata kliničara uz pomoć i potporu 18 studentskih mentora i četiri studentska administratora. Rad Klinike također ne bi bio moguć bez profesora i vanjskih suradnika u ulozi aktivnih akademskih mentora, njih ukupno 64, koji su nadzirali naš rad, ispravljali pravne savjete i usmjeravali kliničare.

S obzirom na vrstu predmeta koje je Klinika preuzela u rješavanje, uvjerljivo najveći broj zaprimljenih predmeta bio je građanske prirode, odnosno njih 428. Najčešća su pitanja u okviru preuzetih građanskih predmeta u vezi s raznim oblicima naknade štete, uređenjem susjedskih odnosa te sporovi oko vlasništva ili suvlasništva. Nakon građanskih slijede upravni predmeti kojih je preuzeto 117, a stranke nam se najčešće obraćaju radi ostvarenja svojih prava iz mirovinskog osiguranja i ostvarivanja besplatne pravne pomoći, što je jedno od najčešće postavljenih pitanja općenito. Najmanje preuzetih predmeta bilo je kaznene prirode, njih 23. Većina stranaka koja ima pravni problem kaznene prirode obraća se u svojstvu žrtve, najčešće žrtve tjelesnih ozljeda, prijevare ili obiteljskog nasilja.

Grafikon 1: Ukupan broj zaprimljenih predmeta u zimskim semestrima u razdoblju od 2012. do 2025. godine

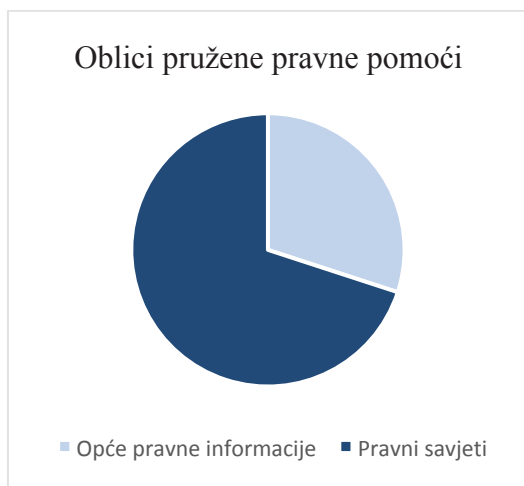

Izvor: Klinikarij

Grafikon 2: Zaprimljeni predmeti u zimskom semestru 2024./2025. godine prema vrsti

Izvor: Klinikarij

U zimskom semestru 2024./2025. godine Pravna klinika pružila je 389 pravnih savjeta te 18 općih pravnih informacija.

Izvor: Klinikarij

Pravna klinika može se pohvaliti brojem od 20 100 zaprimljenih predmeta od 2011. godine do danas, a najviše zahvaljujući odgovornim i marljivim kliničarima koji potaknuti svojim volonterskim duhom rade za dobrobit šire zajednice. Velika hvala svim studentima kliničarima koji pružaju besplatnu pravnu pomoć ugroženim skupinama našeg društva te im time omogućuju zaštitu njihovih prava.

Prikaz statistike vanjskih klinika

Zimski semestar, akademska godina 2024./2025.

LUCIJA KRAŠ

Pravna klinika već trinaestu godinu zaredom uspješno provodi Projekt vanjskih klinika, kojim kontinuirano osigurava besplatnu pravnu pomoć građanima izvan sjedišta Pravne klinike u Zagrebu. U suradnji sa 16 gradova s kojima su sklopljeni sporazumi, kliničari redovito odlaze na teren kako bi pravnu pomoć približili osobama koje nisu u mogućnosti doći u Zagreb ili koristiti *online* platforme.

Ciljna skupina Projekta najčešće su socijalno ugroženi građani, osobe lošijeg imovinskog stanja, osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi iz manjih sredina. Izravnim odlascima u druge gradove Pravna klinika uspješno ostvaruje svoju misiju: osiguranje jednakog pristupa pravnoj pomoći svima kojima je ona potrebna.

Statistički podaci pokazuju kontinuirani porast broja zaprimljenih predmeta na vanjskim klini-

kama, što potvrđuje uspješnost Projekta i njegovu važnost u zajednici.

AKTIVNOSTI U ZIMSKOM SEMESTRU 2024./2025.

Tijekom zimskog semestra akademske godine 2024./2025., Pravna klinika nastavila je suradnju sa svih 16 gradova. Od listopada 2024. do siječnja 2025. održana su četiri kruga vanjskih klinika – u listopadu, studenome, prosincu i siječnju – bez ot-
kazanih termina, što je pridonijelo povećanom broju zaprimljenih predmeta. Ukupno je zaprimljeno 210 predmeta, pri čemu je najaktivniji bio IV. krug (siječanj), s čak 73 zaprimljena predmeta. Najveći broj predmeta zaprimljen je u Puli (Centar podrške 521), s kojim je suradnja započela u srpnju, zatim u Rijeci, Varaždinu i Čakovcu.

Tablica 1. Prikaz zaprimljenih predmeta na vanjskim klinikama u zimskom semestru u akademskoj godini 2024./2025.

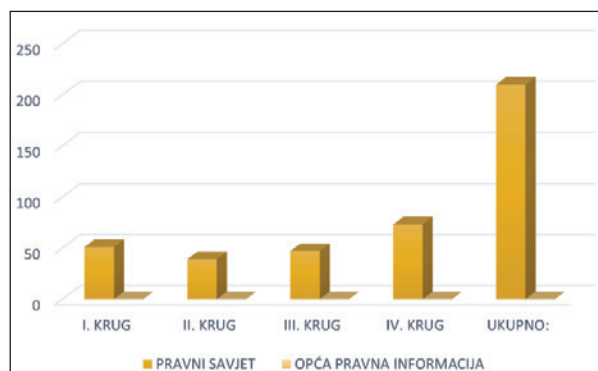
GRAD	I. krug 21.-25.10.	II. krug 11.-15.11	III. Krug 2.-6.12.	IV. Krug 20.-24.1.	Ukupno
Bjelovar	4	0	3	4	11
Čakovec	3	2	5	9	19
Daruvar	1	1	1	1	4
Karlovac	1	1	2	1	5
Koprivnica	0	3	2	5	10
Križevci	6	2	0	2	10
Kutina	1	4	1	1	7
Novska	0	1	0	2	3
Ogulin	0	0	0	0	0
Pula	10	10	14	15	49
Rijeka	10	4	7	8	27
Samobor	3	2	2	6	13
Varaždin	4	1	7	10	22
Vrbovec	4	6	2	4	16
Zlatar	2	1	0	2	5
Zaprešić	2	1	1	3	7
UKUPNO	51	39	47	73	
	210				

OBLIK PRUŽENE PRAVNE POMOĆI

Pravna klinika pruža pravnu pomoć u obliku pravnih savjeta i općih pravnih informacija.

U svim zaprimljenim predmetima pruženi su pravni savjeti, dok opće pravne informacije nisu bile zastupljene. Ovaj podatak upućuje na složenost pravnih problema s kojima se građani obraćaju kliničarima te na potrebu za individualiziranim i konkretnim pravnim savjetima.

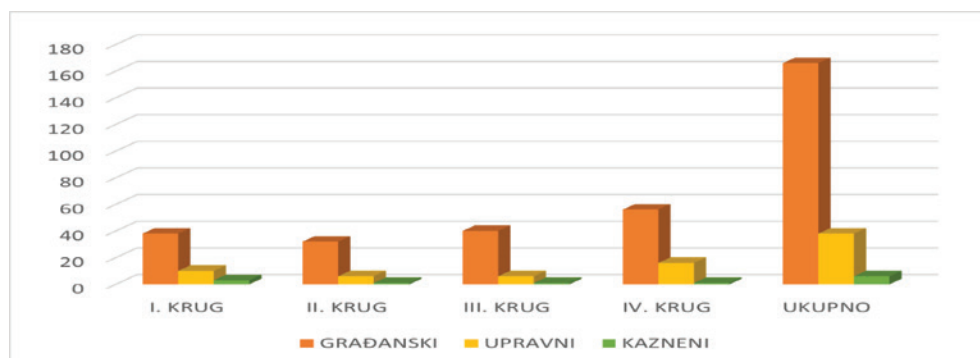
Grafikon 1. Oblik pružene pravne pomoći

PRAVNA KVALIFIKACIJA PREDMETA

Kad je riječ o kvalifikaciji predmeta, od ukupno 210 zaprimljenih predmeta, najzastupljeniji su i dalje predmeti iz građanskog prava (166 predmeta), slijede upravni predmeti (38) te kazneni predmeti (6). Grafički prikaz raspodjele po krugovima dodatno ilustrira ove podatke i upućuje na relativno stabilnu strukturu pravnih problema s kojima se građani suočavaju.

Grafikon 2. Zaprimljeni predmeti prema pravnoj kvalifikaciji po krugovima.

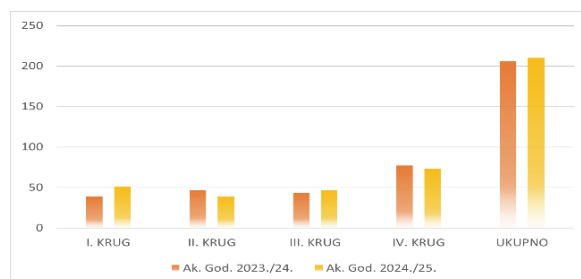

Nove datume održavanja vanjskih klinika možete pronaći na *web*-stranici Pravne klinike: <https://klinika.pravo.hr/za-stranke/vanjske-klinike>, a telefonskim putem možete nam se obratiti na brojeve: **01/4811 311; 01/4811 320; 01/4811 324** ili poslati upit na e-adresu: **klinika@pravo.hr**.

U usporedbi sa zimskim semestrom akademske godine 2023./2024., zabilježen je blagi porast ukupnog broja zaprimljenih predmeta. Ovaj trend potvrđuje daljnje jačanje povjerenja građana u rad Pravne klinike i rastuću potrebu za ovakvim oblikom besplatne pravne pomoći.

Tablica i grafikon 3. Zaprimljeni predmeti u zimskom semestru 2023./2024. i u zimskom semestru 2024./2025.

AKADEMSKA GODINA	I. KRUG	II. KRUG	III. KRUG	IV. KRUG	UKUPNO
Ak. God. 2023./24.	39	47	43	77	206
Ak. God. 2024./25.	51	39	47	73	210

Promidžbu Projekta vanjskih klinika aktivno provodi PR tim Pravne klinike putem društvenih mreža (*Facebook* i *Instagram*), ali i suradnjom s lokalnim radijskim postajama, internetskim portalima i jedinicama lokalne samouprave.

U gradovima s manjim odzivom planiraju se dodatni napor u promidžbi dolazaka kliničara, kako bi se povećala informiranost građana i dodatno unaprijedio pristup pravnoj pomoći.

Povećan broj zaprimljenih stranaka smatramo potvrdom kvalitete i važnosti Projekta vanjskih klinika.

